Ark. Komm. 2807/39 1904.

Muinaistieteelliselle Toimikunnalle

Sen johdosta, että Vesilahden pitäjän Varvankylän kansakoulun puhamaalta oli maata tasoitettaessa keväällä 1903 löydetty 4 kivääntärä, jotka viimeksi P. J. A. Bergbomin välityksellä olivat tulleet Valtion Hist. Museoon (Luettelossa N:o 4244:4-7), sain määräyksen virkamatkallani kesällä 1904 käydä löytöpaikkaa tarkastamassa.

Kävin paikalla elokuun 3 p:nä.

Mainitun Varvankylä Vesilahdella on Pyhäjärven Lounaiskolkassa olevan Alho-lahden länsirannalla. Matka Ämme on muutkavin Tampereelta Siuro, että höyrylaivalla menee joko Lempon laituriin (höyryl. Sotka), mistä maanteitse Varvaan on noin 6 klm., tai Vesilahden Kuralan kylään (höyryl. Vesilahti), josta Varvaan on noin ½ tunnin venematka. Kylän halki kulkee joen, korkea äyräinen Varvanjoki, jonka suulla, kylän alla on matala lahden pistävä niemeke, tunnetun Varvan markkinapaikkana "1700-luvulta (Katso: V. Wallin: Tammerfors stads historia I sid. 59. Åbo Tidningar 1797:30). Joen pohjoispuolella ovat kylän talonsita Leipoinen, Vesto, Jaakola ja Keskit (Ylä- ja Ala-), joista kolmen viimeksi mainitun - Keskeistä Ylä- mailla on muinaisjäännöksiä havaittu.

Kylän kansakoulu sijaitsee Jaakolan maalla, kylän laidalla Kulkevan maantien pohjoispuolella, noin 300 metrin päässä järven rannasta. Koulua ympäröi piha- ja puutarhamaa, jonka eteläisen rajoittaa maantien laitaan, ja joka pituussuunnaltaan Kallistuu itäänpäin eli järven rantaa kohti. Nykyään on koulun ympäröivä suurimmaksi osaksi viljeltäväksi raivattua kivikkomaasta, jonka kivirunsautta osoittaa vielä pihalla puutarhamaata ympäröivä vanhoja kivi-aitoja sekä rakennuksen eteläpuolella oleva kivilaadelma. Aitaan kiinteitä muinaisjäännöksiä ei lähistöllä ympäristössä enää ole nähtävänä, mutta opettaja Seppo Tienstuun kertomuksen mukaan oli paikalla kyllä ennen rakennuksista olleet suurempia ja pienempiä kivi-ryhmiä, joiden suhteen ei kuitenkaan yksityiskohtia oltu mitään erikoista huomattu.

Ainoastaan yksi kivi-ryhmistä oli erityisen huomion alaiseksi tullut sen vuoksi, että siitä etsintöjä muinaisesineiden ahkeraan — ennen mainitut 4 kerhäänterää. Tämä rauniо oli ollut eteläpuolella koulun rakennusta, sen edusse rantaan päin vievän ruohoisen tien eteläpuolella, ihan tien vieressä, noin 30 metrin päässä rakennuksen kaakkoisnurkasta. (Vertaa piirr. 1.). Kiveksistä oli siinä ollut suuri luonnonkivi, joka pohjaamalla oli kohotettu rakennuksen kivijalkaan. Tämän kiveksen ympärillä oli kahdessa osaksi kolmessakin rivissä vierettäin ollut kivilohkareita, joista useimmat olivat olleet lohkokivinä teräväsyrjäisiä ja niin asetetut, että teräväsyrjä oli ollut ylöspäin, jolloin opettaja Tien-

Suusta oli näyttänyt siltä kuin olisivat nämä ympärykset olleet aikoinaan keskuskiveä lähjemmät. Muutamat niistä olivat olleet niin suuret, että niitä ainoastaan vihkiporaamalla oli saatu siirtymään. Ympäryskivien ja keskuskiven välistä oli ollut ainoastaan pieniä kiviä, joi-

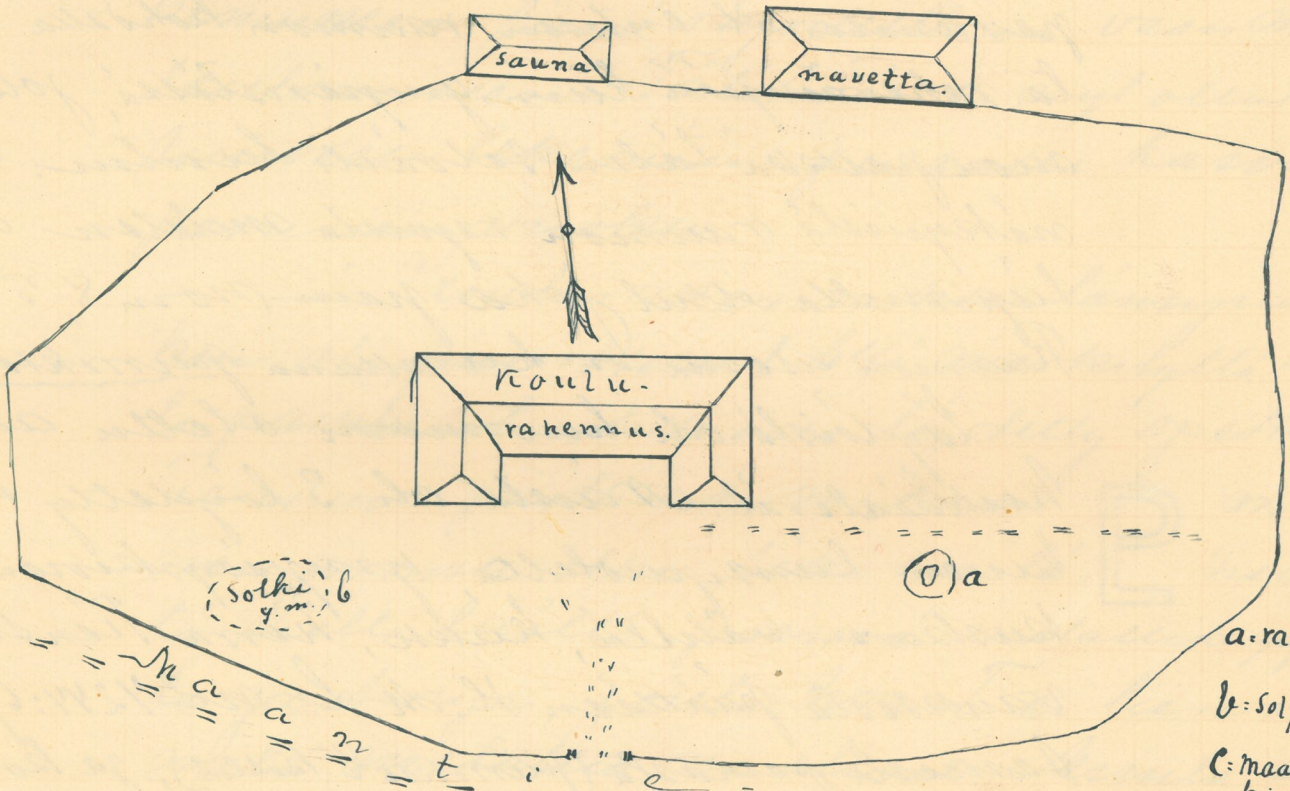

Piirros 1. Schemattinen asemakuva Narvan kylän k. koulusta ympäristöineen.
jatk. tän. koululle - 46.

1. Keihäs N:o 4244:5.
2 keihäät N:t 4244:6 ja 7.
3 keihäs N:o 4244:4.

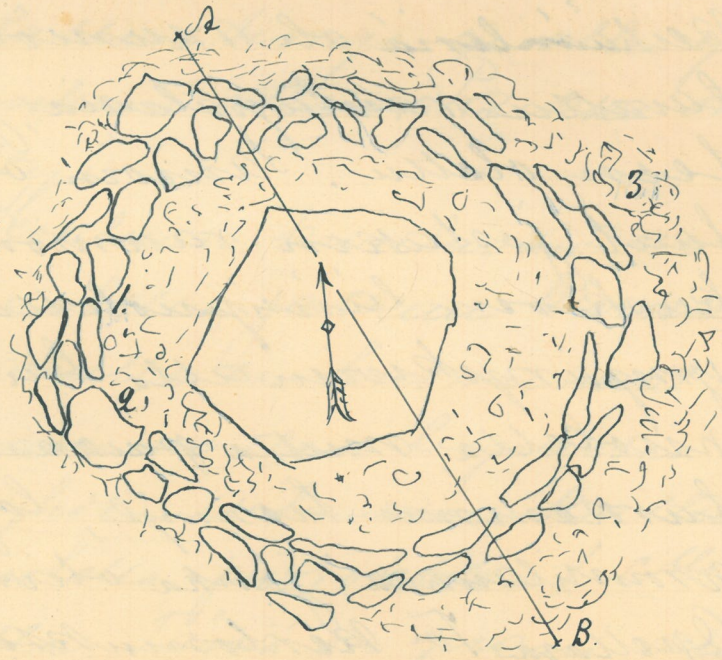

A – B = 8,40 mtr.

Piirros 2. Hautaraunio (a) Narvan kylän koulun pihalla Opettaja Seppo Tiensuun luonnoksen mukaan.

ta minikään oli ollut suuret määrät ympäröpyskivien ulkopuolella. Koko kivirykmän kohdalla, mutta varsinkin keskuskiven ja ympäröpyskivien välissä oli multa ollut hyvin ruosteista ja luhan tekaista. Viidakin näkyi raunion kohdalla, joka nyt kasvoi pernnaa, sekä pientä kivikkoa että ruostea multaa. Kaatipeerunassa oli entisen raunion kohdalla metrois-ta rehevämpää kuin ympäristössä, jolen raunion paikka täten selvästi tuntui. Näin näkyvistä raunion rajoista mitaten oli sen läpimitta ollut joka päin noin 8,5 metriä. Raunion asema on kuvattuna piirroksessa 2.

Löydöistä oli huomion oletettu ainoastaan keihäänterät. Näistä oli 3 löydetty keskuskiven länsipuolelta, ympäröpyskivien ja keskuskiven välillä, kaksi, herra Tiensuun kuvauksesta päätellen H. M. Ln:n (no:t 4244:6 ja 7, aivan samasta paikasta (piirros 2 kohta 2), ja kolmas, väkäskeihäs (no 4244:5), vähän näiden pohjoispuolelta (piirros 2 kohta 1). Neljäs terä, „huonoinmin säilynyt" (= no 4244:4), oli lavattu keskuskiven itäpuolella, ympäröpyskivien ulkopuolella tai niiden alta (piirros 2 kohta 3). Paitsi keihäänterä oli raunioita häviteltäessä lavattu rautapalasia, joita ei oltu tallella oletettu. Samoin olivat koulun oppilaat jostakin raunion lähetyvillä keskuskiven länsipuolelta, mahdollisesti ympäröpyskivien alta tai heti niiden ulkopuolelta, mutta paikkaa ei hra Tiensuu tarkemmin tiennyt, löytäneet „kierrettyjä pronssilankaa," jonka olivat vetäneet suoraksi. Opettaja Tn kertomuksesta päätellen voisi mainittu „pronssilanka" olla ollut pronssispiraalikoristella. — Mainila löysi lähellä ympäs-

että löydetyistä kaikkiaan kerrosta on kaksi — not. 4244: 6 ja 7 (katso niiden löytösuht. ottelua) — myöhemmän rautakauden muotoa, kun sen sijaan kaksi ovat jonkun verran vanhempaa tyyppiä.

Kun paikka oli kivistä pois poratessa pohjia myöten myllätty, olisi lähemmän tutkimuksen siinä rajoitettava vain muilla kerroksilla.

Tätäkään ei nyt ollut tilaisuudessa tekemään paikalla kasvavan puuston vuoksi.

— Koulurakennuksen länsipuolella, kun oli piirroksessa I b merkityltä kohdalta paikkaa tasoitettaessa löydetty opettaja Tiainen piirtämän mukaan [P] muotoinen pronssisolki sekä sen lähistöltä hiilistä täällä pieniä metallikappaleita ja siruja, joista herra T. ei tiennyt, mitä metallia ne olivat. Aluetta erikoisesti huomattavaa kiinteälä tai irtonaista ei oltu näiden yhteydessä huomattu. Solki oli kyllä otettu talteen ja oli se koulun edustalla, portailla y. m. ajoittunut, mutta siellä ollessani sitä ei löytty. Muita metallin siruja ei oltu ymmärretty talteenkaan ottaa. Paikka on nykyään viljeltyä.

— Koulun kuuluvan aitauksen ulkopuolella jatkuu kivikkoniäkeä edelleen, mutta en huomannut siinä muita hautaraunioiden tapaisia kiviryhmiä kuin yhden aitauksen koillisnurkan ulkopuolella piirroksessa I c merkityllä kohdalla. Tämä on pieni, maansekainen kivikumpu, joka olisi tarkemmin tutkittava.

Narvankylän alueilta on myöskin n.k. "Karholan nokka," joka erinomaisuudestaan on tunnettu paristakin muinaiskalulöydöistä. Mainittu "nokka" on kapea kivinen osaksi jyrkkä rinne, osaksi vielä raivaamaton niemen kuivuke, joka Ahlolahden länsirannalta pistäytyy mainittuun lahteen. (Maanmittaushallituksen yleiskartalla koillisen Narvan kylän merkityltä paikasta.) Nokka kuuluu osaksi Veston osaksi Kestilän tiluksiin, joista viimeksimainitut ajattelevat nykyään noin puolen kilometrin päässä koulusta koillisen.

Opettaja Sepp. Tiensuun ilmoituksen mukaan oli läällä Karholan nokalta viime vuosien kuluessa useita kivirauniolta poistettu palloja raivattaessa. Vielä palloilla siellä täällä näkyvät suuret luonnonkivet, joiden ympäriltä joskus näkee pienempiäkin kiviä, osattavat tosiaan kivikon ulottuneen laajemmalle nykyään raivaamatta olevaa niemen kivikkoharjannetta. Kunnä on torppari Augusti Siléniin pellolla Veston talon maalla noin 50 askelen päässä torpasta länteen suuren hiilmäkiven ympärillä kasattu metkein maan tasainen kivirauniо, joka rakenteeltaan näyttää olevan samanlainen kuin ylempänä opettaja Tiensuun havaintojen perusteella kerrottu rauniо koulun pihamaalla. Samalla pellolla on talokas Juhо Veston kesällä 1902 löytämä pyöreä 12:tä nastainen kupparatolkki, jonka nimismies P. J. A. Bergius

[illegible] on lähtöisin Valtion Hist. Museon. Luettelossa N:o 4198).

Vuonna 1897 löysi torppari Aukusti Siilin pellolaisen torppansa läheltä Ylä-Kestin maalta, nimismies Bergbomin ilmoituksen mukaan ei läyttä 100 syltää löytöpaikasta Vestan pellolla, pronssisen rannerenkaan kiviraunioista, jonka hän peltoa raivatessaan oli hävittänyt. Esine, joka minikäin on nimismies Bergbomin Museoon välittämä (Luettelossa (N:o 3556), oli löytynyt raunion keskestä olleen kahtia halkenneen luonnonomaisen pilmäkiven lohkareiden välistä. Mainitut pilmäkiven lohkareet ovat vielä paikoillaan. Aivan lähän hävitetyn raunion vieressä sen länsipuolella, on toisen suuren luonnonkiven ympärillä epäselvä kiviryhmä, joka mahdollisesti saattaisi olla hautaraunio pelkin.

Raivaamattomalla osalla lähä Karholan notkua kasvaa jientä näreikköä, jonka suojassa vielä saattaa jokunen hautaraunio piillä, vaikka paikalla käydessäni joutuneen pimeän vuoksi en onnistunut muita, paitsi jo mainittuja löytämään. Pari mittausta syvämmältä toinen ylempänä harjanteella, toinen sen eteläreunalla pellon puolella aidan vieressä (kellarikuoppa?) osoittivat minulle torppari Siilin hänen mielestään tutkimisen arvoisina muinaisjäännöksinä. Matkaan sopiessa olisikin kar-

kolan nokkaa lähemmin tarkastettava ja tutkittava ainakin tiedä löytöpaikat varmat muinaisjäännökset.

Helsingissä 26 p:nä Lokakuuta 1904.

Juhani Rinne.